

SEZER, 1
1129-0077

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZ ÇALIŞMASI

KÖYDEN KENTE KENTTEN KÖYE BİR KISIR DÖNGÜ

Danışmanın Adı-Soyadı: Sevgi BALCI

Öğrencinin Adı-Soyadı: Batuhan SEZER

Diploma Numarası: 1129-0077

Sözcük Sayısı: 3579

Araştırma Konusu: Kemal Tahir'in "Sağırdere" adlı yapıtında çatışmanın getirdiği kaçışın odak figürler üzerinden değerlendirilmesi

ÖZ (ABSTRACT)

IB programı Türkçe A1 dersi kapsamında, hazırlanan bu uzun tezde, Kemal Tahir'in "Sağırdere" adlı yapıtında, toplum içinde bireylerin kendileri, birbirleriyle ve toplumları içinde yaşadıkları çatışmalar sonucu çevre değiştirerek kendilerini var etme çabaları ele alınmaktadır. Bu var etme çabası bireyleri önce köyden kente göçe, sonra da kentten tekrar köye sürükler. Bu kısır döngü de bireyleri hayal kırıklığı ve çaresizlik duygularının hakim olduğu bir açmaza sürükler. Bu açmaz incelenirken, odak figür Mustafa ve onunla sürekli ilişki halinde olan yan figürler incelenmiştir. Özellikle Mustafa ve Pelvan Vahit figürleri arasındaki ilişki yapıtın temelini oluşturur. Bu iki figür hem kendileriyle hem birbirleriyle hem de toplumla çatışmalar yaşamışlardır. Belirtilen yönlerin incelendiği bu çalışmanın giriş bölümünde yapıtın genel kurgusunu ve bu çalışmada incelenecek çatışmayla kaçış konuları belirtilmiştir. Gelişme bölümünde de yapıttaki çatışma ve kaçış ile bunların, bireylerin birbirleri, toplumları ve kendileriyle nasıl bir çatışmaya oradan da nasıl bir kaçış ve açmaza sürüklediği değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise, Mustafa ve Vahit figürlerinin kendilerini var etme çabalarıyla sürüklendikleri çıkmaz sonucu yaşadıkları hüsrana verilmiştir.

(Sözcük sayısı: 163)

İÇİNDEKİLER	1
GİRİŞ	2
A. BİREYİN BİREYLE ÇATIŞMASI	5
A.1. BİREYLERİ KÖYDEN KENTE SÜRÜKLEYEN BİREY-BİREY ÇATIŞMASI	5
A.2. BİREYLERİ KENTTEN KÖYE SÜRÜKLEYEN BİREY-BİREY ÇATIŞMASI	8
B. BİREYİN TOPLUMLA ÇATIŞMASI	11
B.1. BİREYLERİ KÖYDEN KENTE SÜRÜKLEYEN BİREY-TOPLUM ÇATIŞMASI ..	11
B.2. BİREYLERİ KENTTEN KÖYE SÜRÜKLEYEN BİREY-TOPLUM ÇATIŞMASI..	12
C. BİREYİN KENDİSİYLE ÇATIŞMASI	14
C.1. BİREYLERİ KÖYDEN KENTE SÜRÜKLEYEN İÇ ÇATIŞMALARI	15
C.2. BİREYLERİ KENTTEN KÖYE SÜRÜKLEYEN İÇ ÇATIŞMALARI	16
SONUÇ.....	17
KAYNAKÇA.....	19

Araştırma Sorusu: Kemal Tahir'in "Sağırdere" adlı yapıtında çatışmanın getirdiği kaçış odak figürler üzerinden nasıl işlenmiştir?

GİRİŞ

Birey her zaman yaşadığı toplumun bir parçası olmak ister; ancak bireyin isteklerini toplum içinde karşılayamaması, toplum yapısının ona engeller oluşturması ve toplum yapısının yarattığı bozukluklar bireyin bir çatışma yaşamasına neden olur. Bu çatışma, bireyin üzerinde daha fazla baskı oluşturarak bireyi hem kendinden hem de toplumdaki uzaklaşmaya zorlar.

Birey için toplumdaki, toplumsal yapılanmadan uzaklaşmak da kolay değildir. Kendini var etme isteği duyan birey, bir yapılanmanın içinde bulunma ihtiyacı da duyar. Bu nedenle çareyi, önce içinde bulunduğu yapılanmanın dar alanından kaçmak olarak gören birey, içinde bulunduğu çevreden ayrılarak yeni bir çevreye dâhil olur. Bu yeni çevredeki toplumsal yapılanma; bireyin kendini var etmek, isteklerine ulaşmak için yeni bir şans olarak gördüğü bir sığınaktır; ancak bu yeni çevre birey için yeni çatışmaların doğduğu yer olarak şekillenmekten öteye geçmez. Hatta bu yeni çevre bireye eski çevresinde var olan çatışmaların da artarak devam ettiğini hissettirir. Bu çatışma ortamında da başarılı olamayan birey, alışık olduğu eski çevresine dönmeye karar verir. Yaşanan bu kısır ve çaresiz döngü bireyi bir çıkmaz çarkının ortasına sürükler.

Kemal Tahir'in "Sağırdere" adlı yapıtında da bu durum, bireylerin yaşadıkları çatışmaların onları önce köy uzamından kent uzamına geçmeye, orada da yaşadıkları çatışmalarda onları tekrar eski

yaşamlarına geri dönme zorunluluğu hissetmelerine neden olur. Yapıtta bu kısır döngünün figürlerin kendilerini var etme çabalarına dönüştüğü yeni bir açmazla dönüştüğü işlenir.

Yapıtın odak figürü Mustafa, yapıtta çıkmazlar yaşayan bir figür olarak yaratılır. Yaşadığı çıkmazlar sonucu, köy ve kent uzamları arasında bir çevre değişikliği yapmaya karar verir. Yaptığı bu uzam değişikliği sonucu, ruhsal yönden yine açmazlar yaşamaya başlar. Mustafa figürünü, yapıtta, bu çıkmaza sürükleyen ilk nedenler arasında onun, olgun erkek fiziğinden uzak yapıda olması ve arkadaşlarının erkeksi yapısına imrenişi ile verilmektedir. Mustafa, sevdiği kız Ayşe'yi de başka bir adama kaptırmanın kendinde bıraktığı acı ve ona yakıştırılmış “tembel” sıfatını da kırma umuduyla bu değişiklik için yola çıkmıştır. Yapıt boyunca Mustafa'nın başta bu dış görünüşüyle olmak üzere her yönden kendini arkadaşlarıyla kıyaslaması onu çatışmanın daha da içine iter. Bu çıkmaz ve köyden kente, kentten köye kaçıışı da onu çaresiz kılar.

Yapıtın odak figürlerinden diğeri Pelvan Vahit de çıkmaz yaşayan figürlerdendir. Sevdiği kız Güldane'den karşılık bulmamanın verdiği hüznün ve iş bulma umuduyla o da uzam ve çevre değiştirme kararı alır; köyden kente göçer. Pelvan, ilk başlarda kazandığı paranın kendinde verdiği mutluluk ile kente bağlansa da yaralanması sonucu kentin acımazlığına karşı geri köyüne sığınmayı tercih eder.

Yapıttaki bu durum iki yönden sunulmaktadır. İlkinde, karakterlerin köydeki yaşamları, onların umutları ve yaşadıkları çatışmalar verilirken, ikincide gurbet hayatı ele alınmış olup, kişilerin başlarına gelen zorluklar, bu zorluklar karşısında bireylerin karakterlerinde yaşanan değişiklikler, hayat mücadeleleri, özlem ve aidiyet duyguları verilmiştir.

Bu durumun oluşturan sebep ise köy hayatında amaçlarına ulaşamayan ve mutluluğu yakalayamayan Mustafa ve Pelvan Vahit'in umutlarını şehirde aramalarıdır, ancak şehir hayatı da onlar için kolay olmamıştır. Karşılarına çıkan zorluklar ve özlem onları tekrar köylerine dönmeye zorlamış, bu durumda Mustafa önündeki zorlu engellere karşı yılmayarak zafere ulaşmış ancak Vahit ise daha az engele rağmen şehirde kalamamış ve köye dönmesinde etkili olmuştur.

Bu sürecin sadece bu iki karakter için böyle işlemediği, bu durumun toplum yapısının öngördüğü bir gerçeklik olduğundan, romanda yan kişiler aracılığıyla anlatılmış ve bireylerin köy-kent arasında yaşadıkları çatışmalar sonucunda, köy-kent arasında mekik dokuyuşuna dikkat çekilmiştir. Bu süreç de "bireyin bireyle çatışması" , "bireyin toplumla çatışması" ve "bireyin kendiyle çatışması" olmak üzere üç kesitte değerlendirilmektedir.

A. BİREYİN BİREYLE ÇATIŞMASI

Toplumlar bireylerin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir yapı birimidir. Dolayısıyla toplumu yaratan bireyler, hem toplumun hem kendi hayatlarının şekillenmesinde etkili olurlar. Bu etki, toplumdaki bireylerin taşıdıkları farklı düşünceleri, sahip oldukları hırs ve arzuları tetikleyerek, bireyler arasında çatışmalara neden olurlar ve bu çatışma ortamından kaçmak isteyen bireyler çözüm olarak yaşadıkları çevreyi değiştirmeyi seçerler.

Kemal Tahir'in "Sağırdere" adlı yapıtında da köyde yaşayan bireyler arasında oluşan çatışma ve bunun sonucunda bu bireylerin önce kente göçme zorunluluğu yaşamalarına neden olmuştur, ancak gerçekleştirilen bu çevre değişimi çatışmayı sona erdirememiştir. Bireylerin birbiriyle yaşadığı çatışma bireyleri önce kente yöneltmiş, orada karşılaşılan yeni çatışma durumları tekrardan bireylerin köye dönmelerine neden olmuştur. Yapıtta Pelvan Vahit ile Candarma Nail, Mustafa ile Ayşe, Mustafa ile Hocaların Hakkı ve Mustafa ile Pelvan Vahit arasında yaşanan çatışmalar, onları kente yönlendirmiştir. Daha sonra kentte Mustafa ile Pelvan Vahit'in birbirleriyle yaşadıkları çatışmalar da onları tekrar köye yönlendiren bir durum olarak yapıtta yer almıştır.

A. 1. BİREYLERİ KÖYDEN KENTE SÜRÜKLEYEN BİREY-BİREY ÇATIŞMASI

Yapıtta bireylerin birbirleriyle çatışmaları, bireylerin köylerinden kopup kente sürüklenmelerine neden olmuş bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Yapıtta öne çıkan ilk çatışma, Candarma Nail ile Pelvan Vahit arasında oluşan çatışmadır. Candarma Nail, sahip olduğu kadınları etkileme yeteneği ile Güldane'nin aklını çelmiş ve Pelvan Vahit'e düşman olmuştur. Pelvan Vahit ise

sevdiği kızı ona bırakmamak için elinden geleni yapmış, ama hem onun mesleğinin ona getirdiği güç hem de onun fiziksel gücü karşısında hiçbir şey yapamamış, çaresiz kalmıştır. Bu durum Pelvan Vahit'in çevre değiştirmeye karar vermesine neden olur.

Yapıtta bu yönüyle ortaya çıkan başka bir çatışma da, Mustafa ile Ayşe arasında yaşananların neden olduğu çatışmadır. Mustafa on beş yaşında, esmer, “bıyıkları daha çıkmamış” bir delikanlıdır. Kısa boyuna rağmen kolları uzun ve elleri bir yetişkin adamın elleri kadar büyüktür. Mustafa yaşadığı toplumun etkisi altında kendi fiziksel özelliklerini yeterli görmemekte, kendisini olgun hissetmemektedir. İçinde yaşadığı toplum, bir erkek olarak ona bıyığı, erkekliğin ve olgunluğun sembolü olarak göstermektedir. Bu nedenle Mustafa, köy yaşamında gerekli görülen, beklenen olgunluğu fiziğinde taşımadığı için sevdiği kızın yani Ayşe'nin ona ilgi göstermemesinden yakınmaktadır. Ayşe, Mustafa'nın onunla konuşma çabalarına karşılılık vermeyip onu sürekli terslemektedir. Bu olaylar Mustafa'nın Ayşe ile çatışmalarının doğmasına neden olmuştur:

“On beş yaşındaki beygirlere ‘Kart hayvan’ denir. Senin kadar olsam, Nail Ağa, askerliğimi bitirsem... Ayşe severdi mutlak!.. O zaman adamın bıyıkları çıkar; gurbete gider para kazanır. Bıyığı çıkmadan erkek, erkek sayılmaz öyle ya..?” (Tahir, 55)

Mustafa'yla Ayşe arasındaki çatışmasının devam etme nedeni, Mustafa'nın Ayşe'den hiçbir zaman vazgeçmemiş olması ve Ayşe'yle konuşabilmek için her şeyi göze alarak hareket etmesi de verilebilir. Mustafa'nın girişimleri, her zaman ya bir engelle ya da Ayşe'nin onu tersleyişiyle sona ermiştir. Ayşe'yle konuşabilmek için Mustafa, yakın arkadaşı sayılabilecek Pelvan Vahit'in düşmanı olan, Candarma Nail'den bile yardım isteyerek Ayşe'ye yakınlaşmaya çalışmıştır, ancak

aralarındaki çatışma Ayşe'nin Hakkı'nın ikinci eşi olmayı kabul etmesiyle yerini yeni bir çatışma durumuna bırakmıştır.

Yapıtta ortaya çıkan yeni çatışma durumu da, Mustafa'nın Hocaların Hakkı'yla yaşadığı çatışmadır. Ayşe'nin Hocaların Hakkı'nın kuması olmayı tercih etmesinin ardından Mustafa'nın Hakkı'yla çatışması doruğa çıkmıştır, çünkü Mustafa'ya göre Hakkı daha önce Mustafa'nın babası öldükten sonra, annesine eziyet ederek annesine ait tarlalarını ele geçirmeye çalışmış, ailenin tüm varlığını ellerinden almaya kalkışmıştır. Bu olayın ardından Hakkı'yı düşman olarak görmeye başlayan Mustafa, Ayşe'nin de Hakkı'yla evlenmesiyle Hakkı'nın, Ayşe'yi de ondan çalmaya kalkıştığını görerek ona olan öfkesi artmıştır. Bu durum yapıtta bir çatışmaya dönüşmüştür. Tüm bu olaylar Mustafa'nın kente gitmeye karar vermesinde etkili olmuştur.

Mustafa'nın kente gitmeye yönelmesinde etkili olan bir diğer önemli çatışma da, birbirine çok yakın olan iki arkadaştan Mustafa'nın Pelvan Vahit'le çatışma durumudur. Aslında burada oluşan durum, Mustafa'nın yakın arkadaşı Vahit'e beslediği düşmanlıktan ileri gelmektedir. Mustafa ve Pelvan Vahit'in yakın yaşta olup aynı çevrede yaşamaları arkadaş olmaları, onları rekabete sürükler, bu durum da bir çatışma ortamı yaratır. Yani yakın arkadaş gözükseler de Mustafa Vahit'e karşı hep bir yarış içindedir, aynı durum Vahit'te gözlenmemektedir. Mustafa arkadaşına sadık gözükmesine rağmen kurnazlık yaparak, kendi çıkarları doğrultusunda ona iftira atar. Mustafa, sadece bununla da yetinmeyip onun kendisiyle paylaştıklarını da Nail'e taşır. Mustafa böylelikle de başka bir amacın peşindedir; Nail gibi, kadınlar hakkında tecrübeli biriyle dostluğunu sürdürerek bu durumdan fayda sağlamak ister. Ayşe'ye ulaşmak için yakın arkadaşının düşmanıyla arkadaşlık eder. Bir yandan bunları yaparken, diğer yandan da Vahit'e gizli gizli sadık gözükmeye

çalışır. Vahit'in bu duruma tepkisi ise, daha sonra ortaya çıkacak ve bu iki yakın arkadaş arasındaki çatışmayı alevlendirecektir. Bu yönüyle bu çatışma yapının temel odağını oluşturur bir nitelik kazanır:

"- Sen demesine bakma!... "Şurada, şurada bekleyeceğim, şöyle şöyle vuracağım!" diyor mu?

- Demiyor...

- Öyle bir şey duyarsan, bana mutlak söyleyeceksin!

- Söylenmez mi? Mutlak söylerim!...

- Benimle sıkı ahbablığını sezdirme... İcabında "Ben de seninle beraberim. Ben de vururum, keserim!" demeli...

- Diyorum.

- De ki senden gizlemesin!

- Öyle diyorum da benden bir şey gizlemiyor. " (Tahir, 52)

Mustafa'nın Vahit'le yaşadığı gizli çatışmalar ve Ayşe'yle yaşadığı çatışmaların sonunun hüsrarla sona ermesi onu kente yöneltirken, Vahit'se Güldane'yi elde etmek için Nail'le girdiği çatışmayı kaybedeceğini sezerek kapıldığı umutsuzluk onu kente yöneltmiştir.

A. 2. BİREYLERİ KENTTEN KÖYE SÜRÜKLEYEN BİREY-BİREY ÇATIŞMASI

Yapıtta figürler kentte de birbirleriyle çatışma halinde olmuşlardır. Bu çatışma ortamı, bireylerin kente alışamamalarına ve tekrardan geldikleri çevreye yönelmelerine neden olmuş bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, yine yapının temeliyle de ilgili olarak öncelikle Pelvan Vahit ve

Mustafa figürleriyle yansıtılmaktadır. Pelvan Vahit, Mustafa'nın kendine köyde yaptıklarının hesabını bir bakıma kent uzamında karşılık vermeye ve bir çatışmaya ortamı yaratmaya başlamıştır.

Yapıtta kent hayatı bireylerin farklı çatışmalar yaşayabilecekleri yeni bir toplum olarak ortaya çıkmasına karşın, yine köydeki insanlar arasında devam etmiştir; ancak bu durum kişilerin köye geri dönmelerinde rol oynamıştır.

Mustafa figürü şehirde de yaşanan birey-birey çatışmalarında odak noktası olmuştur. Mustafa kendinden kaynaklanan nedenlerle kentte önce işini kaybeder. İşini kaybetmesinin ardından Vahit'le daha önce girdiği rekabetin sonucu almış ve Vahit, onu "tembellik" ile suçlamayı onu aşağılamayı seçmiştir:

"Vahit elindeki paraları tespih gibi şıkırdatarak başucuna dikildi:

- Mustafa!..

- Söyle...

- Sana para kesesi lazım mı arkadaş?-Nasıl para kesesi?

- Bildiğin kese... Ver de ben kulamlayım... En iyisi bana sat!...

Mustafa Vahit'in çamurlu kunduralarına bakıyordu." (Tahir, 224)

Mustafa'nın tekrar iş buluşu bu birey-birey çatışmasından kurtulmasını sağlamıştır.

Yapıtta Mustafa'nın yine köyden tanıdığı Hasan figürü de Mustafa'yla kentte çatışma yaşamış, onun köyüne dönmesi için elinden geleni yapmış biri olarak ortaya çıkar. Mustafa bu çatışmadan yılmamış ve ona teslim olmayı kabul etmemiştir. Mustafa'nın yine kurnazca davranışı, Hasan'ı takip ederek, Hasan'ın ortağı olan Celal ustanın ona iş vermesi onu, Hasan'la yaşadığı çatışmada kazanan yapmıştır, ancak Hasan'ın Mustafa'yla yaşadığı çatışma ve bu çatışmaların Mustafa üzerinde bıraktığı olumsuz etki Mustafa'yı Hasan'la çatışma yaşamayı sürdürmesine etken olmuştur. Mustafa kendisinin işsiz kalmasına nedenler yaratarak bir yandan da onu köyüne rezil etmeye çalışan Hasan'a karşı kurnazca davranarak hem onu rezil eder hem de kendince haklı bir zafer elde eder, ona kendince dersini vermiş olur. Hasan da biraz da zorunluluktan köye dönmeye karar verdikten sonra, Mustafa'yı sefil bir şekilde köye döndürmek için bir tuzak planlamıştır. Kötü bir kadın olan Nazlı Hanım'la anlaşmış ve böylece Mustafa'nın kadının cazibesi altına girerek kazandığı her şeyi bu kadına kaptırmasını amaçlamıştır. Mustafa, yine kurnazlığıyla Hasan'ın planının farkına varmış ve bu kötü kadının oyununa gelmemiştir.

Celal usta ise yapıt boyunca Mustafa'yı bu çatışma ortamının ortasında kollamış bir figür olarak ortaya çıkmaktadır; ancak buna rağmen Mustafa, Celal ustadan maaş almak için de ona da bir oyun oynamıştır. Celal usta, bu oyunu anlamış olmasına rağmen Mustafa'ya maaşını vermiş; ancak daha sonra Mustafa'nın yaptığı oyunların farkında olduğunu belirterek ondan daha açık davranmasını ve böyle yollara girmemesini istemiştir.

B. BİREYİN TOPLUMLA ÇATIŞMASI

Birey, toplumun bir parçasıdır; ancak birey zaman zaman parçası olduğu toplumla çatışmalar yaşar. Bu çatışmalar bireyi toplumdan dışarı iter, birey de umudunu başka bir toplumda arar, bu arayış ile ayrıldığı toplumla yaşadığı çatışmaları bitirmek ister; fakat bu yeni toplum yine birey önüne çeşitli zorluklar çıkarır ve bu zorluklar karşısında yılmayan bir birey toplumun karşısında başarılı olur. Kemal Tahir'in Sağırdere adlı yapıtında da bireyler toplumu ile çatışma içine girmiş ve bu durum onların köy toplumundan kopup yeni bir topluma, yani kente yönelmelerinde büyük rol oynamıştır. Kentteki toplum anlayışı da bireylerin önüne çeşitli zorluklar çıkarmış ve bu toplum kendilerini köy toplumuna kabul ettirmek için bir denemenin önüne geçememiştir. Birey-toplum çatışması bireyleri şehre ve köye yönlendiren çatışmalar olmak üzere iki kesitte ele alınmıştır. Bireyleri şehre yönlendiren ve köye dönmelerinde rol oynamayan toplumsal çatışmalar Mustafa ve Pelvan Vahit figürleri üzerinden verilmiştir.

B. 1. BİREYLERİ KÖYDEN KENTE SÜRÜKLEYEN BİREY-TOPLUM ÇATIŞMASI

Toplum bireyin şekillenmesinde rol oynamasına karşın, toplumun şekillendirdiği birey ve toplum arasında çatışmalar yaşanabilir. Yapıtta da Mustafa ve Pelvan Vahit figürlerinin toplumla olan çatışmaları ele alınmıştır. Mustafa ve Pelvan Vahit, sevdikleri kadın uğruna toplumu karşılığın almış bireylerdir. Mustafa ve Vahit'in sevdikleri kadını görmek için kadınların evlerini gizli gizli seyretmeleri ve ardından sinirlenip onlara saldırmaları yapıtta onlarla toplum arasındaki çatışmanın ortaya koyan temel hareket noktası olmuştur. Ardından Mustafa ve Vahit'in, muhtarın karşısına çıkıp ifade vermek zorunda olmaları, bu çatışmanın derecesini göstermesi bakımından önemli olmuştur. Mustafa'nın toplumla olan çatışmasının başka bir nedeni ise yine toplumda kadına bakış

ve evlilik için gerekli olan erkek birey profilini taşıyıp taşınamaması üzerinedir. Evli ve alçak bir adamın sırf statüsü sayesinde ikinci bir eşle evlenebilmesi toplumdaki bozuk yapıyı da örneklemektedir. Buna karşın kendi fiziğinin toplumda elverişsiz kabul edilen yapısı, Mustafa'nın yaşıtı olan bir kızla bile evlenme fırsatını kaçırmamasına neden olmaktadır: “-Tüü!.. Karılı adama, kız oğlan kız...-Hakkı'yı beğenmedin mi? Çam dalı gibi... Yiğit... Biraz cimridir, biraz alçaktır, ama zenginliğine zengin...” (Tahir, 57) Bu durum Mustafa'nın toplumla yaşadığı bu çatışma onu köyü terk etmek konusunda düşünmeye itmiştir. Mustafa köyden kente yapacağı bu çevre değiştirme konusuyla hem de üzerine yerleşen “tembellik” sıfatını da yenmeyi amaçlamıştır.

Vahit'in de toplumla çatışmasında farklı nedenler ve sonuçlar yatmamaktadır. Vahit de sevdiği kız Güldane uğruna toplumu karşısına almıştır, yazık ki o da zaman içinde o toplumda evli de olsa çıkarlar gözetilerek dilediği bir kıza sahip olmasının daha kolay olduğu gerçeğini anlamıştır. Candarma Nail'in statüsünü kullanarak Vahit'in sevdiği kıza sahip olması da onu toplum gerçekleriyle çatışmaya, bu toplumdan uzaklaşıp, Güldane'yi elde etmek için gerekli olan statüyü kazanma umuduyla şehre yönelmesine etken olmuştur.

B. 2. BİREYLERİ KENTTEN KÖYE SÜRÜKLEYEN BİREY-TOPLUM ÇATIŞMASI

Bireyler, toplumla yaşadıkları çatışmalar sonucu yeni toplumlara katılmak ve bu çatışma ortamından kurtulmak ister; ancak bu yeni toplumda her zaman bireyler için bir kurtuluş olmaz. Bu yeni toplum sadece bireylere yeni bir deneme şansı verir. Mustafa ve Pelvan Vahit şehir hayatına ilk girdiklerinde de belirli bir zorlukla karşılaşmamışlardır. Köyden tanıdıkları Hasan'ın,

Mustafa ve Vahit'e iş bulmasıyla, ilk aşamada, kendilerinin bu çatışmadan kaçabilmiş olduklarını zannetmelerine neden olmuştur.

Bir süre sonra kentin gerçek yüzüyle ilk tanışan Mustafa olmuştur. Mustafa'nın fiziğinden kaynaklanan sorunlar şehir hayatında da devam etmiş ve küçük görüldüğü için işten atılması, onun umutlarına zarar vermesi yönünden bir yıkıma dönüşmüştür:

“- Vallah billah! On beş yaşımızı bitirdik. Sen boyumuzun kısalığına bakma! Nisan ayında on altı yaşına girdik, bıyığımız çıkmadığından...Biz küçük değiliz Efendi Ağa...

- *Olsun! Ayağına taş düşer. Bir seninle uğraşmayalım!” (Tahir,200)*

Bu durum yalnızca Mustafa'yla şehir hayatı arasında bir çatışma çıkarmamış, aynı zamanda da kaçtığı toplumun bireyleri tarafından da küçük görülmeye devam edilmesi onda eski çatışmaların bitmediği izlenimini ortaya çıkarmıştır. Ardından bireysel mücadelesiyle topluma meydan okumak istemiş; ancak bu kent denilen büyük çevre ona kaybolma korkusu vererek bu meydan okumaya karşı gelmiştir. Mustafa buna rağmen şehir hayatında hayatta kalmak için mücadele etmiş ve kendine günlük de olsa iş bulmayı başarmıştır. Bu günlük iş ardından yine kentte çaresiz kalan Mustafa, yılmamış Hasan'ın karşısına engel çıkarmasına karşın bu toplumda içinde başarıyı yakalamak için çaba göstermiştir. Mustafa bu yeni hayatın ve toplumun onun önüne çıkardığı her türlü engele rağmen Hasan'ın arkadaşı Celal Usta'dan bir iş bulmasıyla toplum içinde yeni bir statü kazanmıştır. Bu statü, bu iş sayesinde kazandığı para ve satın aldığı eşyalar onda güven duygusu uyandırmıştır. Bu duyduğu güvenle Celal Usta'nın verdiği tavsiye üzerine köyüne geri dönmek ve topluma başarısını göstermek istemiştir. Bunun yanında da onunla özdeşleştirilen “tembellik”

sıfatını yok ederek kazandığı ustalık sıfatını koymak istemiştir, ancak bu ona dilediği iç huzuru sağlamamıştır.

Vahit'se en başta şehre girer girmez iş bulması ve sahip olduğu işi kaybetmemesiyle bir zafer kazandığını düşünmüştür. Zaman içinde ayağına taş düşmesiyle geçirdiği kaza sonucu toplum için bir yük haline gelmiş, Vahit sefaletle sürüklenmiştir. Bu durum onu çaresiz bir şekilde köye dönmeye mecbur kılmıştır; ancak bu dönüş, Mustafa'nın dönüşü gibi bir zafer anlamı taşımaktan çok, bir teslimiyet ve kaderi kabullenmişlik anlamı taşımaktadır. Mustafa'nın zaferi de göstermelik bir zaferden öte geçmemiştir.

C. BİREYİN KENDİSİYLE ÇATIŞMASI

Birey sadece toplum içinde ya da bireyler içinde değil, kendi içinde de bir bölünmüşlük yaşar. Bu bölünmüşlük bazen net olarak ortaya çıkar bazen ise birey bile bu bölünmüşlüğünün farkında değildir. Bu bölünmüşlük bireyi kendi ile olan bir çatışmaya sürükler ve bu çatışma bireyi kaçışa yöneltir; ancak bireyin bu çatışmadan kaçması mümkün değildir. Kemal Tahir'in Sağırdere adlı yapıtında da bu durum gerçekleşmiş ve odak figür bir iç çatışmanın içine girmiştir. Bu iç çatışma, bireyin bireylerle çatışmasını ve toplumla çatışmasını doğrudan etkilemesine karşın, bireyin köy ve kent uzamı içinde kaçışını dolaylı yoldan etkilemiştir. Bu durum yapıtta odak figür olan Mustafa üzerinden ele alınmış ve iç çatışmanın bireyin bireyle çatışmasına etkisi ve bireyin toplumla olan çatışmasına etkisi olmak üzere iki kesitte incelenmiştir.

C. 1. BİREYLERİ KÖYDEN KENTE SÜRÜKLEYEN İÇ ÇATIŞMALARI

Bireyin kendisiyle olan çatışması bazen bireyi insanlara karşı düşman yaparken, bazen de insanları olmayacak hayallere sürükleyebilir. Bu durum bireyi iç çatışmaya sürüklerken, bu bireysel çatışmalarda bireyin toplumdaki ayrılmasına ve başka bir toplumda yoluna devam etmesine neden olur. Yapıtta odak figür Mustafa da kendisiyle çatışmaya girmiştir. Bu çatışma ilk olarak Vahit için başlamıştır. Mustafa, Vahit'in kendisi için bir dost olup olmadığı konusunda bir iç çatışma yaşamıştır. Bu çatışmanın nedeni ise kendi içinde ona karşı hissettiği rekabet duygusu olmuştur. Bu rekabet duygusu Mustafa'yı kimi zaman Vahit'e dost olarak davranmasına karşın kimi zamansa Vahit'i bir rakip olarak görerek onun arkasından işler çevirmeye yöneltmiştir. Bu durum aynı zamanda iki birey arasında çatışma yaşanmasına da neden olmuştur.

Mustafa'nın başka bir iç çatışma yaşadığı şeyse Ayşe'nin onu sevip sevmediği konusundaki belirsizliktir. Mustafa, bu yüzden Ayşe'ye yakın olmaya çalışmış; ancak bununla yetinmeyip batıl inanışlardan olan "yarasa kemiği"yle onu kendisine âşık etmeyi hedeflemiştir. Bu durumun başarısızlıkla sonlanması ve Ayşe'nin onu istemediği gerçekliğinin ortaya çıkışıyla kente yönelmiştir.

Bireyin yaşadığı iç çatışma, onun toplumun çıkarları ve kendi çıkarları arasında kalmasına neden olur ve bu durum bireyi hem kendisiyle hem diğer bireylerle hem de toplumla çatışmaya sürükler. Yapıtta odak figür olan Mustafa da toplumla bağlantılı olarak bir iç çatışma yaşamaktadır. Mustafa, toplumda Ayşe'yi fiziksel eksikliği yüzünden kaybetmesinden, Ayşe'nin Hocaların Hakkı'nın kuması olmasına kızmasına ve kentten ayrılmaya yönelmesine rağmen, Vahit, Candarma Nail'in

onun sevdiği kız, Güldane’yi kuması olarak almasını toplumun hatası olarak görmemiş ve herhangi bir başkaldırıda bulunmamıştır. Bu durum Mustafa’nın yaşadığı çatışmaların içsel dünyasındaki çıkarlara paralel olduğun göstergesi olarak yorumlanabilir.

C. 2. BİREYLERİ KENTTEN KÖYE SÜRÜKLEYEN İÇ ÇATIŞMALARI

Köy içerisinde Mustafa’nın yaşadığı iç çatışmalar kentte de devam etmiş ve bu iç çatışmalar toplumla olan çatışmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Şehir toplumunda da fiziksel eksikliği olarak gördüğü çocuksu yapısı Mustafa’nın işini kaybetmesine yol açmasının ardından köylülerle yaşadıkları handa da kendiyle çatışmaya girmiş, yaşadığı sorunların toplumun neden olduğunun verdiği farkındalığın onda yarattığı etki kendini başkalarına ait yiyeceklere el koymada haklı bulmasına neden olmuştur:

“Ayaklarının ucuna basarak Vahit’in erzak torbasını indirdi. Bulgurdan, fasulyeden, nohuttan birer avuç aldı. Bunları kendi torbasına koyarken kurnaz kurnaz gülümsüyordu. Sonra öteki torbalardan da biraz aşırıldı. ‘ Onlar çalıştıklarından... Biz odayı bekliyoruz... Bekçilik hakkı bu... Günah sayılmaz!’ ” (Tahir,208)

Bireylerin yaşadıkları toplumla ve diğer bireylerle yaşadıkları çatışmalar bireyi iç çatışmalara iter, bu iç çatışmalarsa bireyi yeniden toplumla ve başka bireylerle çatışmalara sürükler. Bu yaşanan kısır döngü, bireyi toplumdan kaçışa yöneltir. Böylece bireyin kendi iç dünyasında yaşadığı çatışmalar dolaylı olarak olsa da uzamlar arasında mekik dokumasına yol açar. Mustafa da yapıtta yaşadığı iç çatışmaların etkisi ile bireysel ve toplumsal çatışmalara sürüklenmiş ve bu durumun bir sonucu olarak köy ve kent arasında anlamsızca hareket etmesine neden olmuştur.

SONUÇ

Türk romanında Anadolu ve köy uzamları sıkça kullanılmıştır. Köyde yaşanan zorluklar ve çatışmalar ise temel konu olarak ele alınmıştır. Kemal Tahir'de Sağırdere'de bu konuyu ele almıştır. Kemal Tahir, romanında, toplumsal bozukluklarıyla ve erkekle kadına farklı bakışıyla bir köy yaratmış ve bu durum köyü çatışmalara çok açık bir duruma getirmiştir.

Yapıdaki köy toplumunda bireyler kendi çıkarlarını toplumun çıkarları üzerinde görmüş, “bıyık” gibi küçük bir etki “erkeklığın temeli” olarak karşılanmıştır. Ayrıca toplumda kadın ve kız olarak iki farklı yapı oluşturulmuş ve kızlarla kadınlara gösterilen ilgi arasında uçurum oluşmuştur.

Kızların gerdek gecesinde sonra kadınlara dönüşümleri tören haline getirilmiş ve gerdek gecesi sonrası aile içi bir yapı olan yatak odası topluma ve diğer kadınlara bir gösteri gibi sunulmuştur. Okumak ve bilgi sahibi olmak ise gerekli olarak gözükmediği gibi toplum bilgi sahibi olduğunu ve insanı olumsuz etkilediği ve “kendi çıkarlarını koruması”nı engellediği başka bir deyişle insanı dürüstlüğe sürüklediği savunulmuştur. Dürüstlük ise toplumda hayatını devam ettirmeyi zorlaştırdığı ve bireylere zarar getirdiği dile getirilmiştir.

Dini inançlar, toplum için bir sığınma noktası olmak yerine, toplumdan dışlanmamak ve çıkarları korumak için bir yol olarak görülmüş ve dürüstlüğün doğruluğun olmadığı bu toplumda dinde bireylerin kendi amaçları doğrultusunda kullandığı bir araç olmuştur. Böyle bir toplum yapısında, yoksulluk ve tek taraflı aşklar insanları çaresizliğe itmiştir. Bu çaresizlik toplum içinde hakim hale gelmiş ve bireyleri “muska”larda, “tılsımlı kemikler”de umut aramaya yöneltmiştir. Umudu bulamayan insanlar ise çareyi, köyden kente, kentten köye hareket etmekte aramışlardır; ancak bu

durum insanların daha fazla bocalama yaşamlarını nedne olmuştur. Mustafa ve Vahit de bu toplum düzeni içerisinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmış ve bu yaşam sürdürme çabası onlara birçok çatışmaya itmiştir. Birey-birey, birey-toplum ve bireyin kendisiyle çatışmasının etkisiyle Mustafa ve Vahit doğdukları büyüdükleri şehri terk etmek ve kente göç etmek zorunda kalmışlardır. Onlar için yeni bir umut kaynağı olan bu yolculuk onlara birçok zorluk ve engel kaynağı haline gelmiştir. Mustafa birçok engel ile karşılaşmasına rağmen şehre dönerek kaderini kabul etmek yerine engellerle savaşmayı seçmiş, bu durum ise ona başarıyı getirir gözükse de iç dünyasındaki çatışmanın dinmesine etki etmemiştir. Vahit daha az engelle karşılaşmasına karşın bu engeller karşında Mustafa kadar güçlü duramamıştır. Bu durum Vahit'in başta kazandığı başarıyı koruyamayarak köye dönmesine yol açmıştır.

İki figürün yolculuğu köyde başlayıp köyde sona ermesine karşın bu durum her iki figür için başlangıçta umut kaynağı olmuş olsa da ve toplumdaki kısır döngünün içerisinde hüsrana ve hayal kırıklıklarıyla son bulmuştur.

KAYNAKÇA

Tahir, Kemal. Sağırdere. İstanbul: İthaki Yayınları, 4. Baskı: 2011.